

יום ראשון, 4 במרץ 2012

הודעה לעיתונות

לקראת יום האשה הבינלאומי, הקואליציה לבריאות הציבור חושפת: זיהום סביבתי משפיע אחרת על נשים.

גוף האשה שונה מגוף הגבר, עובדה הגורמת למזהמים בסביבה להשפיע באופן שונה: המערכת ההורמונאלית בגוף האשה שונה מזו של הגבר, הכוללת רכיב מרכזי של אסטרוגן, ומזהמים נוטים לחקות אסטרוגן; גודל כלי הדם וגודל הריאות קטן יותר אצל נשים, ועורקים צרים נוטים להיות רגישים יותר למזהמים; לנשים יותר שומן בגוף ומזהמים נוטים להצטבר ברקמות השומן; לנשים "חלונות זמן" בהן הן רגישות יותר לחשיפה סביבתית כגון בבגרות מינית או בהריון; לפיסיולוגיה זו השפעה על האופן בו נשים יחוו מחלות לב, סרטן ריאה וסרטן לימפומה שאינה-הודג'קין, שלוש המחלות הנבחנות בדוח. מחלות אלה אינן נחשבות כמחלות נשיות בהכרח, וידועות כנגרמות גם מגורמי זיהום סביבתי. הדוח מבוסס על עשרות מחקרים שנערכו בחו"ל ובארץ.

רוב הזיהום הסביבתי הוא פרי מעשה ידי האדם: פליטות ממפעלי תעשייה, מייצור חשמל, מכלי רכב, משריפת פסולת, מהסקה, מחשיפה לחומרי הדברה ולכימיקלים שונים. זיהום סביבתי נגרם מחלקיקים קטנטנים (בעיקר חלקיקים עדינים נשימים, PM2.5) הגורמים למחלות נשימה, מתחמוצות חנקן וגפרית, מתרכובות אורגניות נדיפות (כגון בנזן, פורמלדהיד) הנחשבות כמסרטנות וממתכות המזיקות בנשימה, כגון קדמיום, כרום וארסן.

מחלות לב: המחקרים המצוטטים בפרק מלמדים שאישה החשופה לעלייה ברמת זיהום האוויר של חלקיקים נשימים עדינים, נתונה בסיכון מוגבר למות ממחלת לב או כלי דם בטווח שנע בין פי 1.26 ועד פי 2.1 מאשר גברים. מחקר מסקנדינביה על תאומים זהים מלמד שנשים מושפעות יותר מגורמי סביבה בהשוואה לגברים. מחקר מארה"ב מוכיח שנשים לאחר גיל 40 עשויות לפתח פי ארבעה יותר טרשת עורקים עקב החשיפה לזיהום אוויר, בהשוואה לגברים. מחקר אחר בדק את ההשפעה המשולבת של חשיפה ממושכת לחלקיקים ולאוזון: נשים הגרות באזור עם זיהום אוויר הן בעלות סיכון למות מאירוע

לבבי פי שניים מאשר נשים הגרות באזור ללא זיהום. אצל גברים לא נמצאה תוצאה דומה.

סרטן ריאות: מחקרים רבים מצביעים על קשר מובהק בין חשיפה של נשים למזהמים סביבתיים למיניהם ובין סיכון מוגבר לחלות בסרטן הריאה ובפרט באדנוקרצינומה (סרטן ריאה בלוטי) הקשור יותר לחשיפות סביבתיות: לאישה לא מעשנת יהיה סיכון גבוה יותר לחלות בסרטן הריאה מאשר לגבר לא מעשן; נשים מעשנות לוקות במחלה בגיל מוקדם יותר מגברים מעשנים (בממוצע) ואחרי פחות זמן חשיפה לטבק; בגוף האישה יש כמות גדולה יותר של אסטרוגנים, המעלים את הסיכון לחלות בסרטן, לבד או בסינרגיה עם חומרים אחרים; בזמן המחלה, פועלים גנים אחרים אצל נשים ואצל גברים. במחקר מדנמרק, שהתמקד בחשיפות סביבתיות למזהמים מתחבורה, נצפה הבדל בין נשים לגברים באופן שחשיפה בסביבה לרמה הגבוהה ביותר של NO_x (תחמוצות חנקן) העלתה אצלן את הסיכון למות מסרטן הריאה ב-45% (מובהק) בהשוואה ל-16% בקרב גברים (לא מובהק).

סרטן לימפומה שאינה-הודג'קין (Non-Hodgkin Lymphoma – NHL): בשנים האחרונות ישנה עלייה גוברת במספר החולים במחלה זו. מחקרים מהשנים האחרונות מרמזים על קשר בין תחלואה בסרטן זה בנשים לבין חשיפה למזהמים סביבתיים, העשויים גם ברמות מזעריות לשבש תהליכים טבעיים הקורים בגוף, כגון פעילות הורמונאלית ופעילות מערכת החיסון. גורמי הסיכון המוכרים הם למשל, תרכובות אורגנו-כלורוניות (הכוללות דיאוקסינים – מזהמים עמידים בפני פירוק ומצטברים בגוף), וממסים מוכלרים. חומרים מסוכנים אלו מצויים בסביבתנו הקרובה: באכילת מזון המכיל שומנים מהחי (מוצרי חלב ביצים ובשר) אשר ספגו מזהמים אלו, באכילת מזון שרוסס בחומרי הדברה ממשפחה זו, בהדברת מזיקים בסביבה הביתית, בנשימת אדים של שריפה של פסולת פלסטית ורכיבים אלקטרוניים, במגורים בקרבת מתקנים תעשייתיים, ועוד. במחקר בצרפת, הוכח כי אישה החשופה במקום מגוריה לרמות גבוהות של דיאוקסינים הינה בעלת סיכון גבוה יותר ב-18% לחלות במחלה זו (מובהק), תוצאה שלא הייתה מובהקת בקרב גברים. יחד עם זאת, ברוב המחקרים לא נעשתה הפרדה מגדרית, וכאשר ייחקר הנושא בנשים לעומק, יתכן ותימצא השפעה חמורה יותר אצל נשים.

בישראל ניכרת מגמת עלייה בהיארעות של שני סוגי סרטן בקרב נשים, סרטן הריאה וסרטן לימפומה שאינה-הודג'קין. דווקא בתחום מחלות הלב נצפית ירידה בתמותת נשים בשנים האחרונות, בזכות חידושים רבים בטיפול במחלות הלב ותרופות וטכנולוגיות חדשניות. סקירת הקשרים האקולוגיים בין מגורים בנפות מסוימות (בעיקר נפות בהן נמדד זיהום אוויר מתעשייה ומתחבורה ואזורים חקלאיים) ובין שיעורי היארעות גבוהים של סרטן ותחלואה לבבית, מלמדת על הבדלים ניכרים בתחלואה ובתמותה מנפה לנפה, אשר התגלו כבר בשנות השמונים.

תמונת מצב זו של התחלואה בקרב נשים לא זכתה למענה ראוי: לא הפכה לחלק מהבקרה של משרד הבריאות; הידע הקיים לא הוטמע במדיניות הבריאות; לא נעשתה הפניית תקציבים למחקרים ולא נוהלה מערכה להעלאת המודעות בקרב ציבור הנשים.

לאור הממצאים, להלן מספר צעדים שיש לנקוט:

- תקצוב הולם למחקרים בנושא סביבה, בריאות ונשים.
- תכנית לאומית למניעה ולצמצום של נזקי בריאות מגורמים סביבתיים, בהובלת משרד הבריאות והמשרד להגנת הסביבה. כחלק מהתכנית, יוקם מסד נתונים מקיף בנושא בריאות וסביבה.
- ניטור גורמי זיהום סביבתי, הכולל: ניטור בתחנות ניטור של מזהמים מגוונים, דיגום במקומות בהם לא ניתן לעשות ניטור, ניטור ביולוגי (בדיקות דם, שתן, חלב-אם), והעברת הנתונים למאגר מידע.
- תקינה סביבתית לאור האוכלוסיות הפגיעות ביותר, כגון ילדים ונשים.

לקריאת הדוח: <http://www.phc.org.il/4873>

לתיאום ראיונות ולפרטים נוספים:

רונית פיסו, הקואליציה לבריאות הציבור, 054-4750614, 077-4140212,

ronit@phc.org.il